

**ЮВІЛЕЙ
АКАДЕМІКА НАПрН УКРАЇНИ
ВІОЛЕТТИ ОМЕЛЯНІВНИ КОНОВАЛОВОЇ
(до 90-річчя від дня народження
та 65-річчя науково-педагогічної
і громадської діяльності)**

Виповнилося 90 років від дня народження та 65 років науково-педагогічної діяльності відомого в Україні та за її межами вченого, фахівця у галузі криміналістики та юридичної психології, талановитого педагога, доктора юридичних наук, професора, академіка Національної академії правових наук України (НАПрН України), заслуженого діяча науки України Віолетти Омелянівни Коновалової.

Віолетта Омелянівна Коновалова народилася 30 березня 1927 р. у селі Черкаські Тишки Липецького (нині — Харківського) району Харківської області. У 1945–1949 рр. навчалася у Харківському юридичному інституті (нині — Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Університет). До 1950 р. працювала слідчим прокуратури м. Ворошиловська (нині — Луганськ).

Подальше життя і діяльність В. О. Коновалової повністю пов'язані з Університетом, де вона пройшла шлях від асистента до професора кафедри криміналістики.

У 1953 р. Віолетта Омелянівна захистила дисертацію на здобуття нау-

кового ступеня кандидата юридичних наук на тему «Тактика допроса свидетелей в советских органах расследования». У 1959 р. їй було присвоєно наукове звання доцента. У 1966 р. від-

бувся захист докторської дисертації на тему «Теоретические проблемы следственной тактики (познавательная функция логики и психологии)», а у 1969 р. В. О. Коноваловій присвоєно вчене звання професора.

Природна обдарованість, талановитість Віолетти Омелянівни знайшли втілення у різних напрямках її наукової діяльності: загальна теорія криміналістики (наукознавчі проблеми); криміналістична тактика; методика розслідування окремих видів злочинів; логіко-методологічні аспекти експертної діяльності; проблеми юридичної психології.

У докторській дисертації та подальших наукових працях В. О. Коновалова наочно показала необхідність інтегративних зв'язків наук різних галузей знань як основи для вдосконалення заходів протидії злочинності. Нею був запропонований новаторський підхід до використання досяг-

вень логіки та психології у криміналістичній тактиці. Ці положення були конкретизовані та розвинуті в кандидатських дисертаціях її учнів.

Поряд із проблемами криміналістичної тактики Віолетта Омелянівна досліджує широке коло питань методики розслідування окремих видів злочинів. Є основоположником психолого-юридичної школи в Україні. Її праці, зокрема «Проблемы логики и психологии в следственной тактике» (1970), «Организационные и психологические основы деятельности следователя» (1973), «Психология в расследовании преступлений» (1978), «Правовая психология» (1997), стали не лише джерелом подальших наукових розробок у цій галузі, а й науково-методичною базою для викладання навчальної дисципліни «Юридична психологія» у вищих навчальних закладах як нашої, так і інших держав.

Підсумком багаторічної плідної наукової діяльності В. О. Коновалової є понад 250 наукових праць, які зробили значний внесок у розвиток вітчизняної юридичної науки. Серед них такі: «Проблемы логики та психології в слідчій тактиці» (1965); «Организационные и психологические основы следственной деятельности» (1973); «Психология в расследовании преступлений» (1980); «Следственная тактика: принципы и функции» (1983); «Допрос на предварительном следствии» (1985); «Экологические преступления: квалификация и методика расследования» (у співавторстві, 1994); «Правовая психология» (1997); «Обыск: тактика и психология» (у співавторстві, 1997); «Криминалистическая тактика: теории и тенденции» (у співавторстві, 1997); «Криміналістика» (у співавторстві, 1998, 2001, 2004, 2008, 2016); «Допрос: тактика и психология» (1999, 2006); «Руко-

водство по расследованию преступлений» (у співавторстві, 2002); «Настільна книга слідчого» (у співавторстві, 2003, 2007, 2008, 2010); «Юридична психологія» (у співавторстві, 2004, 2008); «Убийство: искусство расследования» (2006, 2013); «Розслідування злочинів у сфері господарської діяльності (окремі криміналістичні методики)» (у співавторстві, 2006); «Версия: концепция и функции в судопроизводстве» (2007), «Керівництво з розслідування злочинів» (у співавторстві, 2009); «Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5 т.» Т. 5 «Кримінально-правові науки. Актуальні проблеми боротьби зі злочинністю в Україні» (у співавторстві, 2008, 2010, 2013, українською, російською та англійською мовами); «Настільна книга слідчого» (у співавторстві, 2011); «Интуиция: понятие и функции в судопроизводстве» (2013); «Практикум з криміналістики: навч. посібник» (у співавторстві, 2014); «Проблемы методологии криміналістики» (2015); «*Textbook of criminalistics, Volume 1 «General Theory»*» (у співавторстві, 2016) та ін.

З 1981 р. по 1996 р. Віолетта Омелянівна очолювала кафедру криміналістики Університету, в складі якої працюють і її учні — доктори та кандидати юридичних наук. Її працездатність, людяність та чуйність, невтомне прагнення до пізнання всього нового, поєднання індивідуального підходу з колективним характером спільного вирішення наукових та навчальних завдань сприяли формуванню на кафедрі творчої атмосфери та постійного наукового пошуку.

Професор В. О. Коновалова — талановитий педагог, який зробив вагомий внесок у підготовку висококваліфікованих юристів. Серед її учнів багато відомих учених-криміналістів, юристів-

правознавців, суддів, прокурорів, народних депутатів України.

Великий авторитет серед учених та багаторічний досвід В. О. Коновалової нерозривно пов'язані з участю в атестації наукових кадрів. Вона є членом спеціалізованої вченої ради Д. 64.068.01 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого із захисту кандидатських і докторських дисертацій.

Науково-педагогічну діяльність Віолетта Омелянівна Коновалова успішно поєднує з громадською роботою. Вона обиралася депутатом Харківської обласної Ради народних депутатів та головою постійної комісії соціалістичної законності (1975–1981 рр.). У 1993 р. обрана академіком Академії правових наук України, а у 1999 р. — головою Координаційного бюро з проблем криміналістики, юридичної психології та судової експертизи Академії правових наук України. На сьогодні вона є заступником голови Координаційного бюро з проблем криміналістики, судової експертизи та юридичної психології НАПрН України, членом спеціалізованої вченої ради Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

В. О. Коновалова входить до складу редакційної колегії наукових збірників «Проблеми законності», «Теорія та практика судової експертизи і криміналістики», «Вісник Національної академії правових наук України» та журналу «Криміналіст першодрукований».

Наукова рада та редакційна колегія журналу «Право України» вітають шановну Віолетту Омелянівну Коновалову зі славетним ювілеєм і сердечно бажають їй доброго здоров'я, активного дозвілля, невичерпної енергії, щедрих долі та благополуччя на довгі щасливі роки!

Плідна праця Віолетти Омелянівни відзначена медаллю «За доблесну працю» (1970 р.), Почесною грамотою Міністерства юстиції України. У 1982 р. їй присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки України», а у 2000 р. — «Заслужений професор Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого».

У 2000 р. розпорядженням Президента України присуджена державна стипендія як видатному діячу науки (з 2001 р. по 2004 р.). Вона є лауреатом премії імені Ярослава Мудрого за видатні заслуги в галузі підготовки наукових кадрів (2001) та за видатні досягнення у науково-дослідницькій діяльності з проблем правознавства (2003, 2006). Нагороджена: орденом Княгині Ольги III ступеня (2003), Почесним знаком (орденом) I ступеня Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (2014), медаллю Герберта Манса (Конгрес криміналістів, 2015) та Золотою медаллю Національної академії правових наук України (2017).

Завдяки принциповості і порядності, ерудованості і сумлінному ставленню до своїх обов'язків, високим людським якостям В. О. Коновалова здобула авторитет і повагу в колективах Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого та Національної академії правових наук України, серед широкої юридичної громадськості. Її люблять і шанують студенти, їй безмежно вдячні численні учні.

Привітання від колег та учнів Віолетті Омелянівні Коноваловій

В. ТАЦІЙ

**доктор юридичних наук, професор,
академік НАН України,
ректор Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
почесний президент НАПрН України**

Сьогоднішня ювілейна дата народження Віолетти Омелянівни Коновалової — це чудова нагода висловити захоплення її життєвим шляхом, який є яскравим прикладом відданості ідеалам служіння науці та обраній професії. Я пишаюся тим, що є одним із багатьох тисяч її учнів.

Понад 70 років життя Віолетти Омелянівни пов'язані з Національним юридичним університетом імені Ярослава Мудрого. Вступивши у 1945 р. у тоді ще Харківський юридичний інститут, вона була представницею післявоєнного покоління студентів, яке, незважаючи ні на що, прагнуло знань.

Упродовж багатьох років Віолетта Омелянівна передавала студентам свої глибокі фахові знання. І зараз, будучи професором кафедри криміналістики, робить величезний особистий внесок у справу підготовки висококваліфікованих юристів, зміцнення наукового потенціалу Університету, розширення співпраці з провідними навчальними закладами та науковими установами України й інших країн світу. Вона є автором багатьох наукових праць, серед яких монографії, коментарі, підручники, навчальні посібники та інші публікації, які витримали перевірку часом і багаторазово перевидавалися не лише в Україні, а й за кордоном.

Віолетта Омелянівна вдало поєднує викладацьку діяльність із науковою роботою. Пишаюся тим, що вона разом з іншими видатними науковцями стояла біля витоків створення та становлення Національної академії правових наук України і сьогодні, будучи її академіком, бере активну участь у процесі реформування вітчизняної правової системи і законодавства.

Самовіддане служіння науці, висока міра відповідальності, мудрість і широта мислення здобули Віолетті Омелянівні заслужену повагу колег, друзів, учнів і студентів. Вона завжди щедро ділиться своїми знаннями і багатим життєвим досвідом з усіма, кому потрібна підтримка, нікому не відмовляючи в допомозі.

Ювілей — це нова точка відліку великих справ і нових трудових звершень, які ще потрібно здійснити Віолетті Омелянівні Коноваловій — людині, масштаб особистості й високі професійні якості якої важко переоцінити. Впевнений, що її невичерпна енергія принесе ще багато користі у нашій спільній справі, примножуючи і покращуючи її результати на благо нашого Університету й нашої рідної України.

О. СВЯТОЦЬКИЙ

**доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України,
головний редактор журналу «Право України»**

Вельмишановна Віолетто Омелянівно, дозвольте висловити Вам як мудрому, принциповому, вимогливому педагогу та вчителю слова вдячності за уміння та знання, які Ви сьогодні передаєте молодому поколінню, серед якого є вже відомі в Україні та за її межами фахівці. Адже притаманний Вам професіоналізм, багатий досвід, талант науковця та енергія організатора викликають глибоку повагу у колег і студентів.

Як автор багатьох наукових праць, Ви зробили вагомий внесок у сферу криміналістики та юридичної психології, не на словах відчувши всі тонкощі цієї складної, але вкрай потрібної спеціальності: спочатку працюючи слідчим прокуратури, а потім пройшовш тернистий шлях від асистента до професора кафедри криміналістики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого та дійсного члена (академіка) Національної академії правових наук України.

Від усього серця бажаємо Вам, шановна Віолетто Омелянівно, здоров'я, благополуччя, довголіття, творчого натхнення та невичерпного оптимізму, тепла і злагоди, родинного затишку і любові Ваших рідних, близьких, колег та друзів!

В. ШЕПІТЬКО

**доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України,
завідувач кафедри криміналістики
(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого)**

Віолетта Омелянівна Коновалова — видатна особистість, відомий учений-криміналіст і судовий психолог. Вона є фундатором наукової криміналістичної школи, розробником проблем тактики і психології в розслідуванні злочинів. У наукових пошуках вона фактично продовжила ідеї видатних учених — професорів Леоніда Євстахійовича Владимірова, Миколи Сергійовича Бокаріуса, Моріца Марковича Гродзинського, Віктора Павловича Колмакова та ін. Віолетта Омелянівна — це мій Вчитель, яка була моїм науковим керівником по підготовці кандидатської і науковим консультантом докторської дисертації. Важливими рисами Віолетти Омелянівни є її високий інтелект, справжня інтелігентність, уміння вирішувати складні розумові завдання, творчі здібності, прагнення до пошуку істини. Її дійсним захопленням є криміналістика. Разом із Віолеттою Омелянівною ми неодноразово проводили судово-

психологічні експертні дослідження, в яких вона відрізнялась як справжній дослідник, діагностик, людина, яка легко встановлює контакт із різними людьми. Тактовність, доброзичливість, толерантність — це лише деякі якості, які притаманні професору В. О. Коноваловій. Вона є чудовим лектором, її люблять студенти, шанують викладачі.

В. ЖУРАВЕЛЬ

**доктор юридичних наук, академік НАПрН України,
професор кафедри криміналістики
(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого)**

Віолетта Омелянівна Коновалова — це знакова постать у вітчизняній юридичній науці. До її думок дослухаються не лише вчені-криміналісти, а й правознавці, кримінологи, судові медики, психологи. Її праці вирізняються науковою новизною, оригінальністю суджень, інтегративною спрямованістю, синтезуючи в собі положення з різних галузей знань, що зайвий раз підкреслює різнобічну ерудицію автора. Зусиллями Віолетти Омелянівни створено потужну наукову школу харківських криміналістів, представники якої відомі далеко за межами нашої країни. Вона із задоволенням передає свій досвід і знання новим поколінням студентів та аспірантів, які шанують і поважають свого вчителя, завжди вдячні їй за змістовні лекції, слушні зауваження та настанови. Віолетта Омелянівна об'єднує в собі високий інтелект, організаторські здібності, порядність, комунікабельність, почуття гумору, оптимізм і віру у щасливе майбутнє.

В. ШЕВЧУК

**доктор юридичних наук,
професор кафедри криміналістики
(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого)**

...Моє студентське та наукове життя тісно пов'язане із Віолеттою Омелянівною Коноваловою. Особисто для мене вона є Вчителем як у науці, так і в житті, яскравим взірцем, прикладом життєвої мудрості, людяності, працелюбності, невичерпної енергії та відданої любові до науки криміналістики.

Перше моє знайомство з Віолеттою Омелянівною відбулося у 1990 р, коли я був студентом першого курсу слідчо-прокурорського факультету Харківського юридичного інституту. Куратором нашої групи було призначено професора В. О. Коновалову. З перших слів нашого спілкування з цією чарівною

жінкою ми, студенти, відчули її глибоку мудрість, щирість та відвертість, людяність, а разом із цим, її вимогливість і принциповість. Лише з часом ми дізналися, що це була Перша у світі жінка — доктор юридичних наук із криміналістики. Поталанило нам і пізніше, оскільки курс лекцій з криміналістики нам читала Віолетта Омелянівна. Вона чудовий лектор, її лекції з великою зацікавленістю сприймалися студентською аудиторією, вирізнялися високою майстерністю, змістовністю, глибокими фундаментальними знаннями наукової матерії і, водночас, простотою і доступністю викладення, тісним зв'язком із практикою, «живою» науковою мовою. Вдячний долі за те, що й надалі моє навчання в аспірантурі на кафедрі криміналістики, написання кандидатської та докторської дисертацій було пов'язано із Віолеттою Омелянівною Коноваловою, її наукові ідеї, поради суттєво вплинули на мою подальшу наукову та педагогічну діяльність.

Віолетта Омелянівна — це геніальний науковець і водночас скромна, приємна, чуйна та доброзичлива людина. Вона завжди готова поділитися своїм багатим життєвим і педагогічним досвідом, енциклопедичними знаннями, допомогти в добрих починаннях, дати мудру пораду своїм учням. За ці високі людські якості вона здобула повагу та заслужений авторитет серед студентів, колег і співробітників нашого вишу, в Україні й далеко за її межами.

О. БУЛУЛУКОВ

**кандидат юридичних наук,
доцент кафедри криміналістики
(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого)**

Я був представлений Віолетті Омелянівні Коноваловій у червні 1992 р. Мене, на той момент працівника прокуратури, В. О. Коновалова з цікавістю розпитувала про практичну діяльність. Її інтелект, такт і непомітна чарівність діяли заворожуюче. Вона намагалася донести до мене необхідність використання отриманих мною практичних знань при здійсненні наукових досліджень. І доводи Віолетти Омелянівни подіяли. Після спілкування я прийняв рішення, яке змінило моє життя — я став спочатку здобувачем, а потім і аспірантом кафедри криміналістики. Я безмежно вдячний Віолетті Омелянівні Коноваловій за кардинальні зміни в моєму житті.

Напередодні ювілею вітаю Віолетту Омелянівну з прекрасною датою в її житті і бажаю нових звершень на благо Її Величності Науки!

І. БОРИСЕНКО

**кандидат юридичних наук,
декан факультету публічного права та адміністрування,
доцент кафедри криміналістики
(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого)**

У пам'яті одна із перших зустрічей із Вчителем (вересень 1995 р.). Доленосний момент у житті будь-якого молодого аспіранта — вибір теми майбутньої дисертаційної роботи. Розповідаю Віолетті Омелянівні про себе:

— Працював слюсарем на заводі ім. Малишева, потім служба на флоті, після служби знову повернувся на рідний завод, вступив до нашого інституту, закінчив і ось аспірантура...

— Все зрозуміло! Із виробництвом добре обізнаний! (не питання, а ствердження). От і записуй тему: «Методика розслідування порушень правил техніки безпеки на виробництві»!

— Віолетто Омелянівно! (не знаю, звідки й сміливість взялася), а може є інші варіанти, хотілося б більш «жваву» тему!

— Більш «жваву» тему говориш..? Є така тема! Цікава, просто чудова тема! І досить «жвава»... Мій вчитель, Віктор Павлович Колмаков, за цією темою захистив кандидатську дисертацію 23 червня 1941 р. «Методика розслідування вбивств із розчленуванням трупа», але тема досить складна, ти її не здолаєш!!! Хоча... можна спробувати! — і я пообіцяв.

Всі подальші роки спілкування з таким талановитим ученим, як В. О. Коновалова істотно вплинули на моє життя і професійне становлення. Вона завжди була і залишається у всьому для мене взірцем. І зараз, читаючи лекції студентам, я завжди з гордістю називаю себе учнем академіка Віолетти Омелянівни Коновалової! Цією дивовижною людиною не можна не захоплюватися! Слова поета М. Добронравова цілком підтверджують моє ставлення і, впевнений, всіх її учнів до свого Вчителя:

*Да разве сердце позабудет
Того, кто хочет нам добра,
Того, кто нас выводит в люди,
Кто нас выводит в мастера.*